

***Kultura polityczna Polaków. Przemiany, diagnozy, perspektywy*, red. K.B. Janowski, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, ss. 192.**

Recenzowana praca zawiera wielowymiarową analizę jednej z podstawowych kategorii politologicznych tj. kultury politycznej. W zaprezentowanym czytelnikowi zbiorze artykułów znajdują się prace dotyczące wielu jej aspektów. Z jednej strony omawiana kategoria analizowana jest w różnym wymiarze przestrzennym (poczynając od kwestii wspólnot lokalnych, kończąc na zagadnieniach międzynarodowych), z drugiej strony – pokoleniowym, gdyż czytelnicy znajdą rozważania na temat młodego pokolenia, jak i swoich poprzedników. Recenzowana praca składa się z 12 artykułów, które przygotowali autorzy z różnych ośrodków naukowych w Polsce.

Autorem dzieła jest znany w środowisku politologicznym badacz kultury politycznej prof. zw. dr hab. Karol B. Janowski, którego prace na temat wspomnianego zagadnienia są powszechnie cytowane.

Artykułem otwierającym pracę jest tekst autora zbioru pt.: *Kultura Polaków u progu XXI wieku*. Zawiera on omówienie najważniejszych przesłanek analizowania kultury politycznej, a także odniesienie do obecnych możliwości wykorzystania zaproponowanej przez amerykańskich badaczy koncepcji analizowanej kategorii. W związku ze stwierdzeniem braków współcześnie analizowanej koncepcji Almonda, Verby i Powella autor proponuje nową typologię opartą na kryterium konfliktu vs. kompromisie-integracji.

Kolejną pracą znajdującą się w zbiorze jest artykuł Mariana Orzechowskiego, który dokonał analizy *Metamorfozy polskiej kultury politycznej*. Celem niniejszego dzieła jest przedstawienie czytelnikom najważniejszych etapów rozwoju polskiej kultury politycznej. Jednocześnie, autor zwraca uwagę na czynniki, które były podstawą analizowanych przekształceń.

Autorem artykułu trzeciego jest Kazimierz Dziubka, który przygotował pracę nt. *Wartości użytkowej podmiotowości jednostek*

w procesie kształtowania się kultury politycznej. Celem artykułu jest refleksja nad aksjornormatywnymi podstawami kultury politycznej i odpowiedź na pytanie jak kształtuje się upodmiotowienie jednostek w dobie indywidualizmu. Praca ciekawa w kontekście rozważań nad istotnym w rozważaniach politologicznych zagadnieniem – udziału obywateli w życiu politycznym.

Agnieszka Pawłowska podjęła się analizy *Wielopodmiotowości decydowania wyzwaniem dla kultury politycznej Polaków*. Praca istotna ze względu na rozważania dotyczące obywatelstwa wielopoziomowego (patrz praca A. Bodnara, *Obywatelstwo wielopoziomowe*, Wyd. Sejmowe, Warszawa 2008). Autorka w swojej pracy zwraca uwagę na problem braku zaufania do instytucji publicznych w obliczu konieczności podejmowania decyzji i formułowania polityki przez wielu aktorów procesu decyzyjnego.

Jerzy Jaskiernia jest autorem pracy *Kultura prawna Polaków a aksjologia Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej*. Przedmiotem artykułu jest refleksja na temat stosunku państwa polskiego i obywateli do wprowadzenia przez UE katalogu praw obywatelskich. Pytaniami postawionymi na wstępie są: W jakim stopniu reakcja polskiego rządu była wyrazem ochrony wartości istotnych dla Polaków, rzeczywiście zagrożonych, a w jakim odzwierciedlała przewrażliwienie czy wręcz była przejawem „gry politycznej” obliczonej na efekt propagandowy? Czy stanowisko państwa polskiego wynikało z ugruntowanych poglądów społeczeństwa odzwierciedlającymi

kulturę prawną Polaków, czy też rząd działał tu w ramach domniemania, że taki jest stan świadomości społecznej?

Problematyką wpływu zagadnień „europejskich” na kulturę polityczną zajął się także Marcin Kleinowski, który w artykule *Kultura konsensusu w Unii Europejskiej. Mit czy rzeczywistość?* zastanawia się nad wpływem jaki może wywierać proces decyzyjny występujący w instytucjach europejskich w sytuacji rozbieżności interesów krajów członkowskich. Szczególną uwagę zwraca jednak nie na procedury formalne, lecz na przedstawianą w literaturze przedmiotu tzw. kulturę konsensusu, której poświęcono do tej pory znacznie mniej uwagi niż tym pierwszym.

Agnieszka Kosińska-Metryka jest autorką *Kultury politycznej młodych Polaków – mity i fakty*. Przedmiotem refleksji są postawy „młodych Polaków”, którzy wychowali się w demokratycznej Polsce, posiadają zdolność do partycypacji w systemie politycznym, a jednocześnie relacje o okresie przed zmianą systemową mogą czerpać nie tyle z własnych doświadczeń, co od swoich najbliższych.

Pracą, która zasługuje na szczególne wspomnienie jest artykuł Macieja Białasa, który z wykształcenia jest muzykologiem. W swojej pracy *Pieśń Kratosy, czyli o związkach muzyki z polityką. Przyczynek do rozważań na temat obecności muzyki w polityce i polityki w muzyce* stawia ciekawe pytanie o związki muzyki i polityki, które, jak zauważa sam autor, jest wiąż zbyt rzadko poddawane analizie w literaturze naukowej.

Dziewiąty artykuł *Kościół katolicki a kultura polityczna współczesnego społeczeństwa polskiego* przygotowany został przez Pawła Stachowiaka. Poddaje on refleksji wpływ katolicyzmu na kształt współczesnej polskiej kultury politycznej. Szczególne znaczenie przywiązuje autor do kwestii wpływu Kościoła na podnoszenie partycypacji społecznej, budowania tkanki powiązań i zaufania do instytucji publicznych.

Alfred Lutrzykowski podjął się analizy wpływu kształtowania kultury politycznej poprzez instytucje samorządowe. W artykule *Samorząd terytorialny i społeczność lokalna a wzorce demokratycznej kultury politycznej* zwraca uwagę na występujące problemy teoretyczne i metodologiczne wynikające z niedostatków instrumentarium badawczego w pracach nad kulturą polityczną społeczności lokalnych, a także przedstawia szereg konstatacji (hipotez) dotyczących relacji pomiędzy powyższymi kategoriami.

W nurcie badań samorządowych znajduje się także praca Sławomira Bartnickiego nt. *Kulturowego kontekstu zachowań korupcyjnych. Casus Podlasia*. Autor zwraca uwagę na kulturowe znaczenie uwarunkowań korupcji. Zwracając uwagę na duże zróżnicowanie regionu podkreśla, że jest to istotny czynnik będący odniesieniem dla zachowań korupcyjnych.

Ostatni artykuł Pawła Georgica dotyczy *Solidarności dla przyszłości*. Na podstawie doświadczeń transformacji polskiej sceny politycznej autor zastanawia się jakie były czynniki przemian? Jakie są widoczne pozytywne i negatywne symptomy oddziały-

wania tych czynników? Jakie zjawiska można było zaobserwować, które mogły zdynamizować efektywność przemian bądź osłabić ich oddziaływanie?

Praca pt. *Kultura polityczna Polaków. Przemiany, diagnozy, perspektywy* pod redakcją Karola B. Janowskiego to cenna publikacja na temat kultury politycznej na polskim rynku wydawniczym. Szczególnie godna jest polecenia badaczom oraz studentom nauk politycznych, ale także prawnikom, w kontekście analizowanego zagadnienia kultury prawniczej. Elementem dodatkowo zachęcającym do lektury jest poddanie w publikacji analizie związków pomiędzy polityką, a muzyką, co czynią przedstawiciele nauki niezwykle rzadko.

■ Robert Gawłowski

Andrzej de Lazari, *Polskie i rosyjskie problemy z rosyjskością*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2010, ss. 248.

Andrzeja de Lazari należy postawić w jednym rzędzie z tymi, którzy Rosję rozumieją, czy raczej: starają się zrozumieć, bez uprzedzeń, przed-sądzeń historiozoficznej natury, zarazem z historyczno-kulturowym wyczuciem, wrażliwością, otwarciem na to, co nie jest – wbrew temu, co się wydaje większości Polaków – znane. W tekstach prezentowanych w książce *Polskie i rosyjskie problemy z rosyjskością*, w części publicystycznych, ale bez zapominania o podbudowie *stricte* naukowej, de Laza-